

๕

ประโยชน์ตนสมบูรณ์แล้ว...ยังประโยชน์ผู้อื่นต่อไป

๕. ประโยชน์ตนสมบูรณ์แล้ว...ยังประโยชน์ผู้อื่นต่อไป

๑๓. สอนตนให้ได้อ่อน จึงค่อยสอนผู้อื่น

หน้า ๑๖๙

- เลี้ยงไม่ได้ จึงเทศน์
- สอนตนตลอดเวลา
- เพื่อกำลังใจ
- สอนเพราะเห็นแก่หัวใจ
- ยอมทนเพื่อผู้มุงธรรม
- เมื่อต้องสอน ก็สอนจริงๆ

๑๔. ไปถิ่นไหน...รมเย็นถิ่นนั้น

หน้า ๑๗๗

บ้านหนองผือใน จังหวัดสกลนคร

- พุดตาย พอยัง
- รู้อะไร “ตาย”

บ้านห้วยทราย จังหวัดมุกดาหาร

- เขนหนัก ดวขอรรถธรรม

- อัศจรรย์...ความดีดูดีของคหหลวงปู่มหา
- คุณแม่ชีแก้ว ผู้รอบรู้พิสดาร
- ตอบแทนพระคุณบิดามารดา จังหวัดจันทบุรี
- คุณคน...บงลักษณะนักเลงโต

๑๕. เสาหลักกรรมฐาน

หน้า ๑๙๕

- ตั้งวัดป่าบ้านตาด
- ป่วยเพียงกาย ใจแจ่มกระจ่าง
- งานฉลองกิ่งพุทธกาล
- มหาบัว เอภา พิจารณา
- ขบขัน...พระป่าเข้าเมือง
- ประหนึ่งประนอม ยอมธรรม
- ที่ปรึกษาแห่งวงกรรมฐาน
- พระเพชรน้ำหนึ่ง...ธาตุชั้นธัมมาอาพาธหนัก
- สนิทใจได้ดวย “ธรรม”

๑๖. การเทศนาสอนโลก

หน้า ๒๑๕

- ธาตุชั้นธ...เครื่องมือธรรม
- สัจญา...ไม่เที่ยง

อบรม...พระเถร

- ทหารสู่สมรภูมิรบ
- นำธรรมไหลพุง

- เนนเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา
- พุดคุยกัน เป็นอรรถเป็นธรรม
- ไม่กอสรางวัตถุ แต่สร้างหัวใจ
- กินอยู่เรียบง่าย หรุหราวดวธรรม

โปรดชาวต่างชาติ...ผู้ใฝ่ธรรม

- รับชาวต่างชาติ
- โปรดฝรั่งชาวพุทธที่อังกฤษ
- ฝรั่งมีเหตุผล...เข้ากับ “ธรรมวินัย”
- ประกาศศาสนาต่างแดน...ดวธรรมภายใน

เทศน์นอกสถานที่

เทศน์คณะที่มาเยี่ยม

เทศน์ปัทมกะ

- หญิงผู้คิด “ฆ่าตัวตาย”
- ขานหมาก
- เทศน์อย่างนี้ก็เป็นหรือ ??
- ใครว่า “หลวงตาบ๊วด”?
- เปิดกิลเลศตัวแสบแฝง
- เหยียญหลวงตา
- การตุน “ปุ่สอน”
- นิทาน “คนเลี้ยงมา”
- สื่อ...ธรรม
- หนังสือ-เทพธรรมะไม่ซื้อขาย
- จาย..เพื่อหัวใจโลก
- ผู้รับธรรมะผ่านสื่อ
  - ◆ หลวงปู่สุวัจน์ สุวโจ
  - วัดป่าเขาหนอย อ.เมือง จ.บุรีรัมย์
  - ◆ นักภาวนาชาวกรุง
  - ◆ นักภาวนาชาวจันทบุรี
  - ◆ สมราวาสหญิงผู้มีโรคราย

๑๗. ประสบการณ์จากพระธุดงค์

หน้า ๒๔๙

หลวงตาเล่าเรื่องจากประสบการณ์

- ทานอาจารย์มนูวาระจิตหลวงปู่ฝัน
- พลังจิต...ทานพอดี
- วิชาชีเสื้อ
- พระป่าผจญผีสาว
- พญานาค
- เสือกกลัวหลวงปู่ดี
- เณรระลึกชาติ
- เทวดาคุมครอง
- ขางประสานเสียงพระ

๑๓

สอนตนให้ได้ก่อน จึงค่อยสอนผู้อื่น

เลี้ยงไม่ได้ จึงเทศน์

ความสมหวังในชีวิตการบวชของ หลวงตา เป็นผลจากความจริงใจของท่าน ที่มุ่งฝึกสอนแก้ไขตนเองให้ดีขึ้นมาก่อน ในเรื่องการเทศน์สอนผู้อื่นนั้น ท่าน ไม่ถือเป็นเรื่องหรือไม่สนใจเลยก็ว่าได้ ผลแห่งการปฏิบัติจึงเจริญขึ้นๆ เป็นลำดับ ไป หากจะมีการเทศน์อยู่บ้างก็เป็นเพียง บางครั้งบางครั้งเท่านั้นด้วยความจำเป็นหลีกเลี่ยงไม่ได้ ท่านเล่าถึงเหตุการณ์ที่ต้องได้เทศน์ตอนหนึ่งว่า

“...นี่บวชดูเหมือนจะเป็นพรรษา ที่ ๒ นะ พอออกพรรษาแล้ว พวกญาติโยม

เขามานิมนต์ไปทำบุญ ที่ลานข้าวเขา อันนี้ ท่านพระครูให้เราเป็นหัวหน้าไปสวดมนต์ เราก็ได้หนังสือปกเล่มหนึ่ง เวลาจำเป็นก็จะ เอาอันนี้เทศน์ว่า... พอฉันเสร็จเรียบร้อย แล้ว เขาก็นิมนต์เทศน์เราก็เอาหนังสือนี้มา อ่าน พอรอดตัวไปได้ จบแล้ว สักเดี๋ยวตาม

ท่านเจ้าคุณอุบาลีคุณูปมาจารย์ (จันทร์ สิริจันโท)
วัดบรมนิวาส กรุงเทพมหานคร

หลังกันมาอีกคณะหนึ่ง เขามาขอพึ่งเทศน์
เขาว่า

‘จะยากอะไร ท่านฉันเสร็จแล้วนี่
ท่านก็เทศน์ให้ฟังได้’

แต่เรามันแค้นเสียแล้ว หัวอกมัน
คับแล้ว จะเอาอะไรมาเทศน์ละที่นี้ มันไม่มี
อะไรแล้ว กูตายนี่...

พอหลังจากนั้นแล้ว เขาก็นิมนต์
ให้เทศน์ที่นี้ มันก็อยู่กับหัวหน้า จะให้เขา
เทศน์มันก็ไม่ได้นี่นา...ตกลงก็ต้องเป็นเรา
เทศน์ โถ หนาวๆ นี่ แต่ก็เหงื่อแตกหมด
เลยนะ แต่มันก็ไปได้ะก็แปลกอยู่ เวลา
จนตรอกมันไปได้ะ เทศน์ไปได้ะนะ แต่
ว่าอกนี้จะแตก มันก็พอป็นรอดตัวไปได้
ว่างั้นเถอะนะ

พอกลับมา หมูเพื่อนมาพูดแหย
แล้วที่นี้ ‘โฮ ! เทศน์ดีนะ’ เราเลยว่า

‘อย่ามาพูดนะ กำลังไม่ไหนะ ยัง

‘ไม่อยากตาย อย่ามาพูดนะ’ ...”

ท่านเล่าพลางหัวเราะพลางด้วย
ขบขันตนเองในระยะแรกๆ ของการบวช
จากนั้นพอกลับมาถึงวัด ท่านก็เอา
กัณฑ์เทศน์ **ท่านเจ้าคุณอุบาลี** มาท่อง
ใหญ่เลย เลือกว่ากัณฑ์ไหนเหมาะก็เอา
อันนั้นมาท่องจนคล่องเหมือนปาฏิโมกข์
เลย ท่านคิดในใจว่า

‘คราวนี้ไม่ตายแล้ว ถ้าเผื่อมีเหตุ
จำเป็นต้องได้เทศน์ที่ไหนอีก ก็เอา
กัณฑ์ที่อุตส่าห์ท่องจนขึ้นใจนี้ออกเทศน์
เลย’

แต่การณ์กลับเป็นว่า นับแต่นั้นมา
ท่านกลับไม่เคยได้เทศน์ในลักษณะนั้นอีก
เลยจนบัดนี้ หนนั้นเป็นหนหนึ่งที่ประทับใจท่าน
ไม่เคยลืม ท่านให้เหตุผลว่า

“...เพราะเป็นการเทศน์แบบจน
ตรอกจริงๆ ไม่มีทางไปเลย แต่ก็ต้องป็น
เอา เอาตายสู้เลย จากนั้นมาก็พอเทศน์ได้
ธรรมดา ไม่อันตู้เหมือนตอนนั้น เพราะ
เรียนหนังสือไปด้วย จะมีเทศน์บ้างก็ยาม
จำเป็นจริงๆ หากไม่จำเป็นไม่เทศน์...”

สอนตนตลอดเวลา

เมื่อเรียนจบเป็นมหาเปรียญ แล้วออกปฏิบัติ ท่านเล่าว่าเคยต้องได้ เทศน์ด้วยความจำเป็นเช่นกันดังนี้

“...พอออกปฏิบัติแล้ว ที่นี้มันก็เป็นมหาแล้วละ การเทศน์ว่ากราก็ไม่ได้ เป็นอารมณ์...ไม่เคยสนใจกับการเทศน์ให้ใครฟัง นอกจากเทศน์สอนเจ้าของอย่างเดียว แต่ก็มีที่จำเป็นจนได้นั้นแหละ บางทีไปก็ไปพักอยู่บ้านใดบ้านหนึ่ง เขามีงานในบ้านของเขา เขาต้องมานิมนต์เราไปเทศน์ เราบอกว่า ‘เทศน์ไม่เป็น’

เขาไม่ยอมเชื่อเลย เขาว่า ‘เป็นมหาแล้ว อ้อย อ้อยว่าเลยว่าเทศน์ไม่เป็น’ เขาวุ่นนะเนี่ย มหาที่ฆ่าตัวเองได้เหมือนกันนะ เขาไม่ยอมเชื่อเลย ‘ลงเป็นมหาแล้ว เทศน์ไม่เป็นไม่มี’ เขาว่าเลย... อันนั้นก็ไปเทศน์

เวลาจำเป็นจริงๆ หากมีเป็นบางแห่งๆ เพราะเราเที่ยวไปหลายแห่ง ไปบางที่ก็มีงานในหมู่บ้านของเขา เขาก็นิมนต์เรามาเทศน์ มันก็จำเป็นต้องได้นานๆ ที่ นอกนั้นไม่เอาไหนละ ไม่เทศน์นะ เทศน์สอนใครไม่เทศน์เลยละ

จากเรียนมาเข้าด้านปฏิบัติแล้วยิ่งไม่สนใจเลย นอกจากจำเป็นอย่างที่ว่านี้ เราก็เทศน์ให้ฟังเสียบ้างเท่านั้น นอกนั้นไม่เอาเลยๆ จากนั้นมามันก็เกี่ยวข้องกับเพื่อนกับฝูง กับประชาชนญาติโยม ก็ต้องได้เทศน์ไปเรื่อยๆ ละ เรื่อยมาจนกระทั่ง

ปานนี้

เทศน์สอนเรานี้มันยากนะ เทศน์สอนเรานี้มันเอาจริงเอาจังทุกอย่าง มัดกันทุกแง่มุม จึงเรียกว่าสอนละซี เทศน์สอนประชาชนเขาจะเก็บได้หนักเบา มากน้อย มันก็เป็นกำลังของเขา แต่เทศน์สอนตัวเองนี่มันเอาจริงเอาจังทุกอย่าง ว่ายังไง ต้องอย่างงั้นนะ บังคับเลยนะ เรียกว่าสอนตัวเอง บีบกันตลอดเลย

นี่ละมันยากกว่าสอนประชาชนนะ ...หนักมากอยู่นะ เพราะสอนเพื่อเอาจริงเอาจัง ไม่ได้สอนสักแต่ว่าฟังไป ผู้สอนก็สอนธรรมดา ผู้ฟังก็แล้วแต่จะได้มากน้อยเพียงไร แต่เวลาเราสอนเรา เราสอนจริงๆ จังๆ ไม่ปล่อยไม่วาง มัดกันตลอดเวลา...”

เพื่อกำลังใจ

หลังจากผ่านเหตุการณ์ในยามศึกของคืนฟ้าดินถล่มบวรวัดดอยธรรมเจดีย์แล้ว รุ่งเช้าวันแรม ๑๕ ค่ำเดือนหก ท่านก็ลงจากวัดดอยธรรมเจดีย์มาที่วัดป่าสุทธาวาส ด้วยความเมตตาต่อพระที่ติดสอยห้อยตามท่านมาเป็นเวลานาน อีกทั้งระยะที่ท่านอาจารย์มั่นยังมีชีวิตอยู่ที่วัดป่าบ้านหนองผือ ในตอนนั้นพระท่านนี้ยังเป็นสามเณรอยู่ และเป็นผู้ที่ขยันขันแข็งอดทนและใส่ใจต่อหน้าที่การงานดี ทำให้ท่านคิดสงสารว่า

“...หากมีโอกาสได้ฟังธรรมอัศจรรย์ครั้งนี้ จะเป็นกำลังใจให้ขันแข็งในการ

(จากซ้าย) หลวงตา ท่านอาจารย์สิงห์ทอง ธรรมวโร ท่านอาจารย์บุญเพ็ง เขมาภิรโต
 ในระยะที่หลวงตาศึกษาอยู่กับท่านพระอาจารย์มั่นที่วัดป่าบ้านหนองผือ ในตอนนั้นท่านอาจารย์สิงห์ทองเป็นพระพรชาน้อย
 ท่านอาจารย์บุญเพ็งยังคงเป็นสามเณร เมื่อท่านอาจารย์มั่นมรณภาพแล้ว ท่านอาจารย์ทั้งสองได้ติดสอยห้อยตาม
 เพื่อขออยู่ศึกษากับหลวงตาหลายปี

บำเพ็ญเพียรยิ่งขึ้น และจะเป็นที่แน่ใจตาย
 ใจว่ามรรคผลนิพพานนั้นมีจริง...”

ด้วยเมตตาตาดังกล่าวนี้อเอง ท่านจึง
 เล่าให้ฟังว่า

“นี่ จะเล่าอันหนึ่งให้ฟังนะ ท่าน
 เคยติดสอยห้อยตามผมมาเป็นเวลานาน
 แล้ว แล้วคำที่ผมจะพูดเวลานี้ท่านเคยได้
 ยินได้ฟังไหม?”

จากนั้นท่านก็เล่าเรื่องบนวัดดอย
 ธรรมเจดีย์ในคืน ๑๔ คำให้ฟังจนจบ แล้ว
 ท่านพูดขึ้นว่า

“...พอฟังแล้วเป็นยังไงคำนี้ ท่าน
 เคยอยู่กับผมมาเป็นเวลานาน เคยได้ยิน
 ไหม? ผมเคยพูดให้ฟังไหม?”

พระผู้้นั้นตอบด้วยความตื่นเตน

ปีติในใจเป็นล้นพ้นว่า “โห กระทบไม่เคย
 ฟังอย่างนี้มาก่อนเลย”

จากนั้นท่านเมตตาสอนต่อไปว่า
 “นั่นละ ให้ตั้งใจหนา อย่างนี้ละ
 ธรรมพระพุทธเจ้าเป็น **อกาลิโก** มีเป็นพื้น
 স্থานประจำตลอดเวลา เป็นปัจจุบัน เอาให้
 จริงนะ นี่ได้เห็นเสียแล้ว หายสงสัยทุกอย่าง
 หายสงสัยพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์
 หายหมดเลย เป็นอันเดียวกันหมด

แล้วเราว่าอย่างนี้เราไม่สงสัยพระ
 พุทธเจ้าอยู่ตรงไหนๆ พระธรรม พระสงฆ์
 อยู่ตรงไหน จิตกับธรรมนี้เป็นอันเดียวกัน
 แล้ว กับพระพุทธเจ้าทั้งหลายเป็นอันเดียว
 กันแล้ว ไม่แยก ไม่มีแยก เป็นอันเดียว
 กัน...”

ต่อมาภายหลัง พระอาจารย์ผู้ฟัง
ธรรมะจากท่านกล่าวถึงความรู้สึกในขณะ
ฟังธรรมครั้งสำคัญนั้นว่า

“...ตั้งใจรับฟังด้วยความเคารพ
บูชาอย่างสูงสุด ถึงแม้ว่าในระยะนั้นจะยังไม่
เข้าใจในอรรถธรรมที่ลึกซึ้งละเอียดลอบ
ได้ตลอดก็ตามที่ แต่ก็ได้เก็บคำสอนที่ออก
มาจากเมตตาธรรมของท่านไว้เป็นข้อ
ระลึกและเป็นกำลังใจในการบำเพ็ญ
สมณธรรมอย่างมีวิถีสืบตลอดมา...”

สอนเพราะเห็นแก่หัวใจ

ท่านไม่เคยคิดมาก่อนเลยว่าจะ
มาเป็นครูเป็นอาจารย์ของใคร เพราะ
อุปนิสัยของท่านชอบที่จะอยู่คนเดียว
ตลอดมา ดังคำปรารภของท่านกับพระ
เถรดังนี้

“...จังหวะที่หลวงปู่มั่นมรณภาพ
เผาศพท่านแล้วออก เป็นจังหวะที่หมู่
เพื่อนชาติที่พี่ เกาะพริบเลย ตั้งแต่บัดนั้น

มาจนกระทั่งบัดนี้ หลบหลีกเลี่ยงตัวหนีไป
อยู่ในป่าในเขา ลูกไหน ลูกไหน ก็ตาม
ขโมยนี้สุดยอด คำว่าขโมยจากหมู่เพื่อนนี้
คำว่าสุดยอดคืออย่างไร

กลางคืนเงียบๆ ดึกๆ ก็ไป เพราะ
หมู่เพื่อนไปรุมนี้ เราชำคาญเราไม่ยอม
อยู่ ที่นี้พอเงียบๆ ก็เดินดู เห็นหมู่เพื่อนบาง
องค์เดินจงกรม บางองค์นั่งสมาธิ นี่เรียก
ว่าไปดูลาดเลา เราเตรียมของไว้เรียบร้อยแล้ว
แล้ว พอมาบ๊ีบ หนีหมู่เพื่อนออกทางนี้ระ
สะพายบาตรหนักกลางคืน เงียบ ไปเลย
พอตื่นเข้ามา หมู่เพื่อนยุ่งไปหมดเลย
เหมือนฟ้าดินถล่มละ

‘ไปแล้ว ไม่ทราบไปทางไหนละ’

หายเงียบ พอประมาณสัก ๒
อาทิตย์นะ เพราะพวกนี้เก่งนี่นะ... จมูก
พระนี่ติดตามถึงเขา ลูกไหน ถ้าไหน
ตามถึงหมด... ตามจนกระทั่งถึง ไม่ว่าจะ
ไปอยู่ป่าไหน เขา ลูกไหน ถ้าไหน รุ้หมด
เลย โอ เราจึงว่าให้

“...จมูกพระนี่
ติดตามถึงเขา
ลูกไหน ถ้าไหน
ตามถึงหมด...”

“...ผมไม่ได้เคยคิดว่า
ได้เป็นครูเป็นอาจารย์
ใครทั้งนั้นแหละ
เพราะนิสัยไม่มีทางนั้น...
อยู่คนเดียวสบายดี
ไม่มีอะไรมาทรมาน...”

‘จุกหมานี้สู้อจุกพระไม่ได้นะ’

เราว่าถึงยังงี้ว่าขนาดไหนก็เคย
ขอให้ได้อยู่ด้วยก็เอา อย่างนั้นแหละ ว่า
ขนาดไหนก็เคยเหมือนไม่มีหูมีตาไม่มีจิต
มีใจนะ เคย คือหมายความว่า เราได้ที่แล้ว
จะว่ายังไงว่าเถอะ ที่นี้เอาอีกนะ พอผล
เอาอีก บางทีกลางวันแสบๆ หมูเพื่อนเดิน
จงกรมอยู่ในเขาในป่านี้วะ ไปเดินจากนั้น
จากนี้ดู เราเตรียมของไว้แล้ว ไปเดินดูนั้น
ดูนี้ เห็นองคั่นเดินจงกรมอยู่บ้าง องคั่น
นั่งสมาธิอยู่บ้าง ไปเอาของที่เตรียม ออก
ทางนั้นะทางที่ไม่มีใครนี้ไปเลยๆ อยู่ยังงั้น
ไม่ทราบว่าก็ครั้งก็หน สุดทายเป็นกันไฟไป
ไม่ได้นะ...”

ยอมทนเพื่อผู้มุ่งธรรม

ต่อมาเมื่อมีพระเถรติดตามขอ
รับคำแนะนำสั่งสอนจากท่านมากขึ้นๆ
ทุกที ด้วยความเห็นใจว่าท่านเองก็เคย
เสาะแสวงหาครูบาอาจารย์เช่นนี้มาก่อน
เหตุนี้ทำให้ท่านยอมรับภาระเทศน์สอนใน
ที่สุด

“...ผมไม่ได้เคยคิดว่า ได้เป็นครู
เป็นอาจารย์ใครทั้งนั้นแหละ เพราะนิสัย
ไม่มีทางนั้น มีแต่จะเอาๆ เรื่องของเจ้าของ
โดยเฉพาะๆ เหมือนไม่เคยที่จะไปสนใจ
ไปสอนผู้ใดเลย เวลาปฏิบัติก็มุ่งต่ออรรถ
ต่อธรรมอย่างเดียว ที่นี้เวลาพอลืมหลืม
ตาได้บ้าง มันก็ไม่สนใจที่จะสอนใครเสีย
อยู่อย่างนี้สบายดี ว่างั้น

เพราะฉะนั้นเวลาหมูเพื่อนรุมไป
กับผม ผมจึงขโมยหนีเร็วเย็นนะที อยู่คน
เดียวสบายดี ไม่มีอะไรมาทรมาน สบายดี
มันเป็นอย่างนั้น ที่นี้มันมากต่อมาก รุม
เข้าๆ ก็เลยเป็นอย่างนี้ อย่างที่เห็นนี้แต่ไม่
ได้เป็นกับนิสัยของเจ้าของนะ

ก็อยู่ไปอย่างนั้นแหละ เพราะเห็น
หัวใจแต่ละดวงๆ นี้มีคุณค่า คิดถึงเรื่องเรา
เวลาเสือกคลาน เกิดขึ้นมาเจอพ่อเจอแม่
อยู่แล้ว ครูอาจารย์เราได้วิงหาแทบล้ม
แทบตาย ไปที่ไหนมันก็ไม่เหมาะเจาะใน
หัวใจ มันก็ต้องผ่านไปๆ จนกระทั่งไปถึงที่
เหมาะเจาะแล้วมันถึงทุ้มกันลง หมูเพื่อน
แสวงหาครูบาอาจารย์ก็คงเป็นอย่างเดียว
กันนี้ นี่แหละเอามาบอก มาลบ คุณ หาร
กันดูแล้ว เราทนอยู่ด้วยเหตุนี้...

...เราก็ตนเพื่อหมูเพื่อนเพราะ
หัวใจอยู่กับหมูกับเพื่อนเท่านั้น ด้วยความ
เมตตาสงสาร เพราะการดำเนินทางด้าน
จิตใจนี้เราเห็นโทษมาพอแล้วสำหรับเรา
เอง เราเห็นคุณค่าของครูบาอาจารย์ที่คอย
แนะนำสั่งสอนด้วยความถูกต้องแม่นยำ
จากนั้นก็เอาเรื่องเหล่านี้แหละมา

พิจารณาเทียบเคียงถึงเรื่องหมู่เพื่อนทั้งหลาย จึงทนนะนี่นะ ผมทนเอาเฉยๆ ถ้าเป็นตามนิสัยของผมแล้ว นิสัยหมายถึงความชอบใจนะ เราไม่ได้ชอบใจเกี่ยวกับหมู่เพื่อนมีมากมาย นี่นะ นิสัยของเราเป็นมาแต่ไหนแต่ไรอยู่แล้วเรื่องความอยู่คนเดียวคนเดียว ตั้งแต่ปฏิบัติเราก็ปฏิบัติอย่างนั้น... เรื่อยมาอย่างนั้น จนกระทั่งพ่อแม่ครูอาจารย์มรณภาพไปแล้ว หมู่เพื่อนรวมเกาะเจ้านี้ซี...”

เมื่อต้องสอน ก็สอนจริงๆ

เมื่อพระเถระผู้แสวงธรรมมาขออยู่ศึกษากับท่านดังกล่าว ด้วยความเมตตาของท่านอยากให้เกิดผลในการปฏิบัติ ท่านจึงให้ความใส่ใจอย่างจริงจังต่อการแนะนำสั่งสอน

“...ให้พากันจำไว้ให้ดี ผมสอนจริงๆ สอนหมู่สอนเพื่อน ขอให้เห็นใจ รับผิดชอบแต่ละองค์ๆ นี้ผมรับผิดชอบจริงๆ ด้วยเหตุด้วยผล สอนเต็มเม็ดเต็มหน่วย เต็มภูมิความสามารถที่จะสั่งสอนได้ การดูแลหมู่เพื่อนภายในวัดนี้ซึ่งเป็นเสมือนอวัยวะของผม ผมดูแลอย่างละเอียดถี่ถ้วนทุกอย่าง เต็มสติกำลังความสามารถของผม ที่อื่นๆ ผมไม่ได้สนใจ

ผมเคยพูดเสมอ พอออกนอกวัดไปแล้ว ใสแวนตาดำไปเลยไม่สนใจเพราะไม่ได้อยู่ในความรับผิดชอบ เราไม่ใช่ผู้ที่จะให้โอวาทสั่งสอนใครๆ นี้ เป็นเรื่องของ

“...เห็นหัวใจแต่ละดวงๆ
นี้มีคุณค่า คิดถึงเรื่องเรา
เวลาเสื่อกคลาน...
ครูอาจารย์เราได้วิงหา
แทบลมแทบตาย...
เราทนอยู่ด้วยเหตุนี้แหละ...
ทนเพื่อหมู่เพื่อเพื่อน...”

เขา สมบัติของใครของเรา แต่นี้หมู่เพื่อน น้อมกายวาทาใจเข้ามาเพื่อให้เราเป็นภาระ **อาจารย์ เม ภันเต โหหิฯ** นี้ก็รับด้วย **โอปาธิกััง ปฏิรูบัง ปาสาทิเกน สัม ปาเทหิ...**

๑ คำกล่าวขอรับรองต่อพระอาจารย์ ขอให้ท่านเป็นที่พึ่งที่อาศัยของตน ทำหน้าที่ปกครองสั่งสอนให้การศึกษาอบรมต่อไป

